

Handläggare
Marjo Tuomi
Telefon: 08-50836259**Till**
Äldrenämnden
21 oktober 2025

Svar på remiss av handlingsplan för romsk inkludering 2030

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2025/809

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslaget till handlingsplan för romsk inkludering 2030 och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget om handlingsplan för romsk inkludering 2030 till äldrenämnden för yttrande. Romer är ett samlingsnamn på en folkgrupp som har bakgrund från flera olika länder och som historiskt har utsatts för rasism, diskriminering och stigmatisering. Romer är också en av Sveriges fem erkända nationella minoriteter.

För att främja romers mänskliga rättigheter finns det flera styrdokument om romsk inkludering. Den aktuella handlingsplanen tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet, och den ersätter *Stockholms stads strategi för romsk inkludering 2018–2022*. Det övergripande målet med handlingsplanen är att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism.

Handlingsplanen utgår från samma tre fokusområden, med uttalade effektmål och resultatmål, som MR-programmet: Kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Arbetet utgår från respektive verksamhets ordinarie arbete och resultaten och utmaningarna ska synliggöras i stadens ordinarie uppföljningsprocesser. Vissa nämnder och verksamheter har ett specifikt ansvar för vissa mål, bland annat ska äldrenämnden stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete inom äldreomsorgen. Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning av implementeringen samt sammanfattar stadens arbete i en rapport vartannat år.

Förvaltningen delar i stort kommunstyrelsens syn på handlingsplanens struktur, arbetssätt och ansvarsfördelning men har en generell farhåga om att nämnder har svårt att ta till sig all information från de olika styrdokumenterna om mänskliga rättigheter. Därför önskar förvaltningen en stadsgemensam och för vissa grupper obligatorisk utbildning om mänskliga rättigheter, där nationella minoriteters, inklusive romers, historia och utsatthet för rasism och diskriminering synliggörs. Vidare önskar förvaltningen att kommunstyrelsen samordnar stadens fortsatta arbete kring vissa praktiska frågor, exempelvis om rättighetsbaserade, normkritiska och målgruppsanpassade arbetssätt samt vilken typ av ärenden som särskilt berör romer och föranleder målgruppens inflytande.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget om *Handlingsplan för romsk inkludering 2030* till äldrenämnden för yttrande senast den 24 oktober 2025. Bland de övriga remissinstanserna finns de flesta av stadens facknämnder samt två råd, åtta romska organisationer, Institutet för mänskliga rättigheter, Forum för levande historia, diskrimineringsombudsmannen och Länsstyrelsen i Stockholm.

Ärendet

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna; de är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter.

Romer har befunnit sig i Sverige sedan 1500-talet och är en av Sveriges fem erkända nationella minoriteter. Romer är ett samlingsnamn på en folkgrupp med olika bakgrund från flera olika länder, bland annat resanderomer, svenska romer, finska romer, utomnordiska romer och nyanlända romer från före detta Jugoslavien. Det finns varierande inbördes uppfattningar och tolkningar inom folkgruppen av dess ursprung och språk såväl som kultur och traditioner.

Romer har genom historien utsatts för omfattande strukturell rasism, diskriminering och stigmatisering vilket har lett till många romers utanförskap. I Sverige har romer tidigare bland annat hindrats att gå i skolan, få arbete och bosätta sig i kommuner. För att främja romers mänskliga rättigheter antog den svenska riksdagen år 2012 en samordnad tjugoårig strategi för romsk inkludering. Strategin betonar olika rättigheter enligt internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter: Rätten till utbildning, arbete, bostad, bästa möjliga hälsa, social omsorg och trygghet,

språk, kultur samt föreningsfrihet. Romsk delaktighet och romskt inflytande ska genomgående säkerställas i arbetet. Utifrån detta beslutade Stockholms stad om en stadsövergripande strategi för romsk inkludering. Sedan år 2020 finns även EU-kommissionens strategiska ramverk med rekommendationer och riktlinjer för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet.

Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030 och riktar sig mot samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Det övergripande målet är att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering: Att skapa förutsättningar för romer att fullt ut delta i samhället och att öka den ömsesidiga tilliten mellan romer och det offentliga. Fokus är på insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap. Kommunstyrelsens referensgrupp för romsk inkludering har haft möjlighet att lämna synpunkter om handlingsplanen som ersätter Stockholms stads strategi för romsk inkludering 2018–2022.

Handlingsplanen har beröringspunkter med flera andra av stadens styrdokument, bland annat med stadens handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030, handlingsplan mot rasism och även Stockholms stads kvalitetsprogram. Andra exempel på styrdokument för att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation.
- Handlingsplan för äldrevänlig stad.

Den aktuella handlingsplanen utgår från samma tre fokusområden som MR-programmet: Kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Till varje fokusområde ingår ett antal effektmål med strävan efter övergripande och långsiktiga förändringar och resultatmål med direkt genomförbara förändringar. Målen skapar en tydlig stadsgemensam styrning men lämnar en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att själva formulera sina aktiviteter för att uppnå målen.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att arbeta för att skapa förflyttningar enligt målen. Vissa nämnder och verksamheter

har ett specifikt ansvar för vissa mål, bland annat har förskolenämnden, socialnämnden och äldre- och vårdnämnden ett särskilt ansvar för att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete inom respektive fackområde. För att uppnå målen behöver staden tillämpa ett särskilt rättighetsbaserat arbetssätt med fokus på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar att lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030. Samtliga stadsdelsnämnder och vissa facknämnder, bland annat äldre- och vårdnämnden, ska ha en kontaktperson för arbetet för att bistå kommunstyrelsen med relevant information vid behov.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen. Arbetet ska utgå från respektive verksamhets ordinarie arbete samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Resultaten och utmaningarna ska synliggöras i stadens ordinarie uppföljningsprocesser. Stadsledningskontoret följer upp och sammanfattar stadens arbete i en rapport till kommunfullmäktige vartannat år.

Fokusområde "Kunskap och information"

Stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om romsk inkludering samt hur staden arbetar för att säkerställa romernas rättigheter. Antiziganism uppges fortfarande vara ett hinder för att romer ska få sina rättigheter tillgodosedda. Kunskapshöjande insatser bland stadens medarbetare skulle öka förståelsen för romers situation och ett likvärdigt bemötande, särskilt inom socialtjänst och skola. Därutöver behöver staden nå romer med information om hur de kan ta del av välfärd och service samt om deras rättigheter som nationell minoritet.

Mål 1: Stadens medarbetare bemöter romer respektfullt och anpassat efter individens behov

- Stadens medarbetare har goda kunskaper om romers levnadsvillkor och utsatthet för antiziganism och hur detta kan samspela med andra diskrimineringsgrunder.
- Staden medarbetare har goda kunskaper om romers rättigheter som nationell minoritet och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser är ansvariga för måluppfyllelsen. Kunskap kan spridas på många olika sätt, exempelvis genom olika utbildningar, föreläsningar, studiebesök, rapporter samt i dialog och samarbete med civilsamhället. Flera facknämnder, bland annat äldre- och vårdnämnden, har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbildningar och stödmaterial inom området samt vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Mål 2: Staden når romer med information om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service.

- Stadens verksamheter arbetar uppsökande för att nå målgruppen med information om deras rättigheter samt med stöd och vägledning om stadens verksamheter.

Flera nämnder, bland annat äldrenämnden och stadsdelsnämnderna, är ansvariga för att sprida information om sina verksamhetsområden och att utveckla informationsmaterial efter målgruppens behov. Uppsökandet kan med fördel organiseras i samarbete med stadens romska brobyggare och samhällsväglare samt det romska civilsamhället. Personer som kan vara särskilt svåra att nå bör prioriteras.

Fokusområde "Välfärd och service"

Rapporter visar att många romer har ett lågt förtroende för offentliga institutioner, särskilt för socialtjänsten. Vidare att romska kvinnor och flickor oftare blir utsatta för våld eller hot om våld, har sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor än befolkningen i stort. Marginalisering och utanförskap kan öka risken för våldshandlingar och det kan vara svårare att söka hjälp, lita på myndigheter eller få adekvat hjälp och information. Upplevelser av antiziganism och diskriminering i samhället leder till otrygghet och en del romer vill dölja sin etniska identitet. Flera vittnar även om att de undviker offentliga miljöer av rädsla för att bli utsatta för hot eller fysiskt våld. Andra, främst kvinnor, vittnar om social isolering.

Genom att anpassa stadens verksamheter efter romers behov kan arbetet för romsk inkludering stärkas, mänskliga rättigheter respekteras, tillit ökas och alla stockholmare bemötas likvärdigt och respektfullt. För att motverka diskriminering och ojämlikhet behövs kunskap och arbetssätt som synliggör och stävjar skadliga normer, både i samhället och i stadens verksamheter. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som "avvikande" och andra som "normala" och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. Staden vidtar redan idag olika åtgärder för att främja romsk inkludering men behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i egen regi och i upphandlade verksamheter.

Mål 1: Staden säkerställer romers lika tillgång till förskola, skola, idrott, kultur och fritid, socialtjänst, äldreomsorg, bostad och arbetsmarknadsinsatser som övriga stockholmare.

För att uppnå målet behöver stadens verksamheter:

- Identifiera och vidta åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera romer.

- Undersöka behov av, utveckla och utvärdera målgruppsanpassade arbetssätt.
- Ha långsiktiga samarbeten med det romska civilsamhället kring åtgärder som bidrar till romers lika tillgång till välfärd och service samt genomföra insatser som underlättar för det romska civilsamhället att söka olika former av föreningsstöd.

Samtliga nämnder och bolag bär ansvaret att säkerställa romers lika tillgång till välfärd och service exempelvis genom att ta del av myndigheters och civilsamhällets kunskap om vad som kan exkludera romer. Normkritiska perspektiv bör särskilt beaktas i bemötandet och i arbetet mot trakasserier och andra former av kränkningar. Målgruppsanpassade arbetssätt syftar till att undanröja eventuella hinder och underlätta för romer att delta i verksamheten. Socialtjänsten bör i allmänhet beakta romers rätt till lika tillgång till stöd och insatser inom socialtjänstens samtliga områden och i synnerhet exempelvis inom arbetet med våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt budget- och skuldrådgivning.

Mål 2: Verksamheter och offentliga miljöer i staden är trygga för romer.

Stadens verksamheter:

- Undersöker och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för romer i stadens verksamheter och offentliga miljöer.
- Utvecklar mötesplatser för romer.
- Synliggör – både fysiskt och digitalt – kunskap och förståelse för romers behov och utsatthet.

Stadsdelsnämnderna och de berörda facknämnderna har ett särskilt ansvar för att stadens verksamheter och offentliga miljöer ska vara trygga och inkluderande för romer. Staden ska även erbjuda särskilda mötesplatser för romer utifrån målgruppens behov och önskemål. De romska civilsamhällesorganisationerna kan vara en viktig samarbetspart. Efter kompetensutveckling i romsk inkludering kan verksamheterna med fördel synliggöra detta i den fysiska lokalen eller i sina digitala kanaler.

Fokusområde "Delaktighet och inflytande"

Enligt flera lagar och förordningar har romer, i likhet med de andra nationella minoriteterna, rätt till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Staden är skyldig att så långt som möjligt samråda med de berörda minoriteterna i sådana frågor. Med samråd menas ett möte mellan staden och minoritetsdeltagare som företräder respektive nationell minoritet. Samråd sker innan beslut fattas och målgruppen ges möjlighet till inflytande genom att lämna sina synpunkter.

Stockholms stad har erbjudit romer möjlighet till delaktighet och inflytande genom olika former av samråd. Målgruppen ser dock utvecklingsbehov av de aktuella samråden. De efterfrågar samråd med flera nämnder, mer strukturerade upplägg, bättre möjligheter till inflytande samt återkoppling efteråt om hur deras synpunkter har påverkat stadens beslutsfattande.

Stadens struktur för arbetet med de nationella minoriteternas, inklusive romers, delaktighet och inflytande beskrivs närmare i handlingsplanen för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. Vissa facknämnder, bland annat äldrenämnden, ansvarar även för att regelbundet arrangera öppna samråd för att möjliggöra inflytande inom nämndernas respektive sakområden. Öppna samråd riktar sig till allmänheten utan personlig inbjudan och de kan anordnas tillsammans med andra nämnder. Vid utformning av öppna samråd behöver dock romers önskemål särskilt beaktas.

Mål 1: Romer har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

- Stadens verksamheter säkerställer delaktighet och inflytande genom samråd utifrån stadens struktur för delaktighet och inflytande för nationella minoriteter samt utifrån romers behov och önskemål.

Särskilt ansvariga för detta mål är vissa facknämnder, bland annat äldrenämnden, och stadsdelsnämnderna.

Mål 2: Verksamheter som möter invånare har god kunskap om romers upplevelser av stadens välfärd och service.

- Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör romer och vidtar åtgärder utifrån det.

Äldrenämnden nämns inte som särskilt ansvarig för detta mål, däremot stadsdelsnämnderna. Förutom i strukturerade samråd kan romers synpunkter också hämtas in i direkt anslutning till verksamheter som berör romer, såsom stadens öppna träffpunkter, exempelvis i aktiv dialog med målgruppen eller med enkäter.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 15 oktober 2025.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 14 oktober och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 16 oktober.

Jämställdhetsanalys

Målet med handlingsplanen är att staden säkerställer att alla romer får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda på samma sätt som alla andra stockholmare. Tidigare rapporter visar att romska kvinnor och flickor oftare blir utsatta för våld eller hot om våld, har sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor än befolkningen i stort. Marginalisering och utanförskap kan öka risken för våldshandlingar och det kan vara svårare att söka hjälp, lita på myndigheter eller få adekvat hjälp och information. Stadens romska samrådsrepresentanter vittnar även om kvinnors ofrivilliga isolering. Sannolikt kommer handlingsplanen att synliggöra romska kvinnors och flickors utsatta situation och bidra till att främja jämställdheten mellan män och kvinnor, flickor och pojkar.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på tydlig styrning och riktning för stadens arbete med romsk inkludering. För att arbetet ska vara hållbart och långsiktigt är det viktigt med stadsgemensamma mål och förväntade förflyttningar men med flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att själva forma lämpliga aktiviteter utifrån sina ordinarie processer. Att kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning och stöd i implementeringen är nödvändigt för att underlätta arbetet och för att skapa en stadsgemensam ansats. Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att målen följs upp i stadens ordinarie uppföljningssystem.

Förvaltningen har en generell farhåga om att det kommer att finnas för många handlingsplaner. Många olika styrdokument kan försvåra för nämnder att identifiera den sammansatta effekten av flera diskrimineringsgrunder. Därför önskar förvaltningen en stadsgemensam, för vissa grupper obligatorisk utbildning, som säkerställer grundläggande kunskaper om mänskliga rättigheter samt de nationella minoriteternas, inklusive romernas, historia, utsatthet och samtida utmaningar för att få sina rättigheter tillgodosedda. På detta sätt kan staden också synliggöra och motarbeta strukturell rasism och den diskriminering som målgrupperna vittnar om.

Vidare bedömer förvaltningen att det är viktigt att kommunstyrelsen samordnar stadens fortsatta arbete med en del praktiska frågor, såsom att identifiera skadliga normer, ta fram konkreta exempel på normkritiska, rättighetsbaserade och målgruppsanpassade arbetssätt samt skapa samsyn om möjliga avgränsningar exempelvis om vilken typ av ärenden som särskilt berör romer och föranleder målgruppens inflytande. Samordningen skulle stärka möjligheten för nämnderna att arbeta utifrån likvärdiga bedömningar och

fördjupa förståelsen för stadens samlade arbete med mänskliga rättigheter. Därmed skulle staden också kunna bemöta målgrupperna på samma sätt i likvärdiga ärenden.

Förvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om handlingsplan för romsk inkludering 2030 och överlämnar det till kommunstyrelsen. Paragrafen föreslås justeras omedelbart.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Förvaltningschef	2025-10-06
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-10-06